

2021-05-19
Ert dnr: U2020/06020
Vårt dnr: 012/2021

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande till SOU 2020:67, *Förskola för alla barn*

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, driver frågor, agerar kraftfullt och väcker opinion om våra mänskliga och demokratiska rättigheter. Vi arbetar för rätten och möjligheten att använda svenskt teckenspråk, samt driver på utvecklingen mot ett samhälle där det svenska teckenspråket har en självklar plats.

Sammanfattning

SDR välkomnar många av utredningens förslag, som syftar till att öka deltagandet i förskolan och stärka förskolans arbete med barns utveckling i svenska. SDR bestyrker vikten av att barn tidigt får tillgång till god språkutveckling, för döva barn är det ännu viktigare då de ofta inte har tillgång till en naturlig teckenspråksmiljö i hemmet och närmiljön. Även döva barn kan finnas bland dessa grupper av nyanlända barn och barn med socioekonomiskt svag bakgrund.

SDR vill här lämna synpunkter vad gäller vår målgrupp döva barn. Vi delar inte in barnen i olika grupper beroende på hörselnedsättning eller tekniska hjälpmedel utan ser alla som en del av en språklig och kulturell minoritetsgrupp – döva som har rätt till teckenspråk. En bra start i livet för döva barn innefattar att tidigt få komma till en förskola där de får tillgång till teckenspråksmiljö. En god teckenspråksmiljö stärker barns möjligheter till en god språklig utveckling i svenska språket.

7.4 Utredningens förslag: Kommuner ska bedriva en uppsökande verksamhet för att öka deltagandet i förskolan.

SDR bestyrker att uppsökande verksamhet kan vara ett viktigt verktyg för att nå vårdnadshavare till barn som ännu inte börjat förskolan. Även döva barn kan finnas i dessa grupper av nyanlända barn och barn med socioekonomisk svag bakgrund. För döva barn är det så mycket viktigare att få tillgång till teckenspråksmiljö tidigt, då döva barn som har hörande föräldrar inte får tillgång till naturlig teckenspråksmiljö i hemmen.

Tidigare fanns en yrkesroll som hette hemvägledare som stöttade föräldrar till döva barn i hemmen. SDR anser att denna yrkesgrupp behöver återinföras, då hörande föräldrar till döva barn behöver särskilt stöd just i början av barnens språkutveckling. Carin Roos berättar om denna yrkesroll i sin skrift: [Carin-Roos\(2014\)YrkesrolliForandring](#).

Hemvägledarens roll var att besöka familjerna i hemmet och barnet i förskolan för att följa upp det besked familjen fått om att barnet hade en hörselnedsättning eller är döv. Syftet var att vara en stödjande och lyssnande person, hjälpa till att anpassa hörapparater och annan hörselteknisk utrustning och framför allt arbeta för barnets

rätt till en god språklig miljö och överhuvudtaget en god lärandemiljö, både hemma och i förskolan.

När det gäller döva barn kommer ofta informationen till föräldrarna från regionens hörselvård. Här är det viktigt att kommunerna och hörselvården samverkar. Vägen till en språkutveckling i svenska för döva barn går via teckenspråket. Specialförskolor för döva barn ska ge en god teckenspråksmiljö där barnens språkliga utveckling möjliggörs.

Språkrådet lyfter fram kommunernas bristande kunskap kring döva barns behov i sin skrift: [Rapport 3 Se språket \(isof.se\)](#)

”Kommunerna har generellt dålig kännedom om de teckenspråkiga förskolorna. När Teckenspråksutredningen (SOU 2006:54, s.105–109) frågade kommunerna om det fanns några riktlinjer för hur man tillgodoser teckenspråkig kommunikation inom barnomsorgen, var det endast 6 av 80 kommuner som svarade ja.”

Språkrådet lyfter även i rapporten att personal inom hörselvården behöver mer kunskap hur om språkutvecklingen på svenskt teckenspråk sker. Även här bör hemvägledaren ha en stöttande roll.

7.4 Den första kontakten ska tas inför höstterminen det kalenderår då barnet fyller 3 år.

SDR anser att den här uppsökande verksamheten bör ske tidigare. Barns kommunikation börjar vid födseln och redan då läggs grunden för vidare utveckling av språk. Detta gäller även barn som föds med hörselnedsättning av olika grad. Innan skolstarten har barnet förvärvat en grundläggande struktur i det språk barnet är omgivet med. Detsamma gäller för barn som har teckenspråk som sitt primära språk. Det är viktigt att barn får teckenspråkig input så tidigt som möjligt, och att få det vid tre års ålder är alldeles för sent.

7.4 Utredningens bedömning: Regeringen bör ge Statens skolverk i uppdrag att ta fram stödmaterial eller allmänna råd om uppsökande verksamhet.

SDR anser att det i dessa allmänna råd även bör finnas information om vikten av tidig teckenspråksutveckling i en tvåspråkig förskola för döva barn. En tvåspråkig förskola innebär att kommunikationen sker på svenskt teckenspråk och att barnen lär sig den skrivna svenskan successivt genom samtal och diskussioner på svenskt teckenspråk.

8.5.7 Det bör vara möjligt att välja annan förskola än den erbjudna

Utredningens bedömning: Om vårdnadshavare önskar att ett barn ska placeras vid en annan förskola än den som kommunen direktinskrivit barnet vid bör vårdnadshavaren kunna ange önskemål om att barnet ska få plats vid någon annan förskola.

SDR vill lyfta betona att för döva barn är det viktigt att rätten till teckenspråkig förskola går före kommunens besparingskrav. Brita Bergman (Bergman 2012) skriver i sin rapport om barns tidiga teckenspråksutveckling:

Drivkraften bakom barnets språktillägnade är viljan till kommunikation, till samspel med andra. Det är genom meningsfull interaktion med andra som barnet utvecklar

sitt första språk, genom att använda det tillsammans med såväl andra barn som med vuxna.

Viktigt alltså att kommunerna ser till att döva barn får komma till en teckenspråkig förskola även om det innebär förskola i en annan kommun.

9.3.1 Den obligatoriska förskolans omfattning och innehåll

Utredningens förslag: Den obligatoriska delen av förskolan ska ha samma syfte, uppdrag och innehåll som den frivilliga förskolan. Den obligatoriska delen av förskolan ska omfatta 525 timmar under ett läsår.

Syftet med den obligatoriska förskolan är att alla barn ska garanteras att få ta del av förskolans verksamhet under det sista året före förskoleklassen.

SDR vill lyfta att för döva barn är 15 timmar/vecka obligatorisk förskola, som 525 timmar under ett läsår innebär, för lite. Döva barn som inte har en naturlig teckenspråksmiljö hemma och inte har lekkamrater i närmiljön som de kan kommunicera obehindrat med, behöver vara på förskolan på heltid för att få den språkliga utveckling de har rätt till i en naturlig teckenspråksmiljö. Detta är särskilt viktigt för att komma ikapp med språkutvecklingen året före förskoleklassen. Döva barn bör alltså få utökade timmar obligatorisk förskola vid femårsåldern.

9.4 Skolskjuts till och från den obligatoriska förskolan

För döva barn som går i specialförskola är rätten till skolskjuts otroligt viktig. Döva barn har behov av att spegla sig i andra döva barn och även döva vuxna, vilka oftast inte finns på hemorten. Här är samarbete över kommungränserna grunden till att barnen får tillgång till den förskola de har rätt till. SDR anser att staten bör ta över ansvaret för skolskjutsen så den kostnaden inte behöver belasta kommunens budget. Vi har sett exempel på att kommuner nekat barn plats i specialförskola. Att gå i en förskola i hemkommunen med en assistent som kan teckenspråk, ger inte barnet den språkmiljö barnet behöver. En naturlig teckenspråksmiljö sker när fler omkring barnet använder det svenska teckenspråket i olika sammanhang. Brita Bergman skriver i [Barns tidiga teckenspråksutveckling \(diva-portal.org\)](#) Bergman (2012), Simper-Allen (2019)

... barns språktillägnande, närmare bestämt om den tidiga teckenspråksutvecklingen. Drivkraften bakom barnets språktillägnande är viljan till kommunikation, till samspel med andra. Det är genom meningsfull interaktion med andra som barnet utvecklar sitt första språk, genom att använda det tillsammans med såväl andra barn som med vuxna.

Döva barns rätt till teckenspråksmiljö bör alltså inte avgöras av kommunernas budget för skolskjuts.

10.8.6 Allmänna råd om språkkunskaper bör tas fram

Utredningens bedömning: Regeringen bör ge Statens skolverk i uppdrag att ta fram allmänna råd om vilka grundläggande kunskaper personal i förskolan bör ha.

SDR anser att det i dessa allmänna råd bör framkomma att personal som jobbar med döva barn ska kommunicera flytande på svenskt teckenspråk. För att barnens rätt till en naturlig teckenspråksmiljö ska uppfyllas krävs fler teckenspråkiga personer än bara barnet och en

teckenspråkskunnig assistent. Det är i interaktion med andra döva och teckenspråkiga barn samt vuxna som språket utvecklas.

11.5.1 Förskollärare behöver bättre kompetens om barns andraspråksutveckling

Utredningens bedömning: Examensbeskrivningen för förskolläraryxamen bör ändras så att det i examensmålen anges att studenten ska visa fördjupad kunskap även om barns andraspråksutveckling.

Här anser SDR att det i Förskolläraryrket även bör ingå kurser om döva barns språkutveckling. Samverkan kan med fördel ske med Institutionen för lingvistik och Institutionen för språkdidaktik vid Stockholms Universitet.

Institutionen för lingvistik ger kurser i döva barns språkutveckling: [Barns teckenspråk i förskoleåldern - Stockholms universitet](#)

Vidare anser SDR att Förskoleläraryrket borde ha en profil teckenspråkig tvåspråkig undervisning motsvarande den för Förskoleklass – år 3 och år 4-6. Då finns teckenspråk och döva barns förutsättningar och villkor för lärande med som en strimma genom hela utbildningen. [Ny grundläroprofil för teckenspråkig tvåspråkig undervisning - Institutionen för språkdidaktik \(su.se\)](#)

11.5.3 Kompetensutveckling bör uppmärksammas vid tillsyn

Utredningens bedömning: Det är viktigt att ansvarig tillsynsmyndighet vid tillsyn av huvudmän för förskolor särskilt kontrollerar att huvudmännen ger personalen möjlighet till den kompetensutveckling som följer av skollagen.

Personal som arbetar med döva barn runtom i landet bör få tillgång till kompetensutveckling i teckenspråk och döva barns särskilda behov. Även här anser SDR att samverkan bör ske med Institutionen för lingvistik och Institutionen för språkdidaktik vid Stockholms Universitet. [Barns teckenspråk i förskoleåldern - Stockholms universitet](#). Kompetensutveckling kan även ske vid Folkhögskolor runtom i landet som erbjuder teckenspråkskurser, till exempel Västanviks Folkhögskola. [Teckenspråkskurser - Västanviks Folkhögskola \(vastanviksfhs.se\)](#)

Vänliga hälsningar

Sveriges Dövas Riksförbund

Åsa Henningsson
Förbundsordförande